समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

নৱম শ্ৰেণীৰ পাঠ্যপুথি

ৰাজনীতি খণ্ড আৰু অৰ্থনীতি বিজ্ঞান

অৰ্থনীতি বিজ্ঞান

পাঠ - ২

মূল অৰ্থনৈতিক সমস্যাসমূহ

অংশ – ২

দীপিমণি দত্ত

জনসংখ্যাৰ সমস্যা
(Problem of population)

জনসংখ্যাৰ বিস্ফোৰণ —

- ইয়াৰ অর্থ হৈছে জনসংখ্যাৰ অত্যধিক বৃদ্ধি।
- ভাৰতৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰ বিশ্বজুৰি সর্বাধিক।
- বিশ্ব জনসংখ্যাৰ আকাৰত চীনৰ পিছতে দ্বিতীয় স্থানত আছে ভাৰত।

সমগ্র শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- ২০১১ চনৰ লোকপিয়ল অনুসৰি ভাৰতৰ জনসংখ্যা ১২১ কোটি।
- বিশ্বৰ ভূমিৰ ২.৪% অংশ ভাৰতে দখল কৰিছে, কিন্তু বিশ্বৰ জনসংখ্যাৰ ১৭.৫%।

ভাৰত - ১২১ কোটি

ভূমি — ২.৪%

জনসংখ্যা — ১৭.৫%

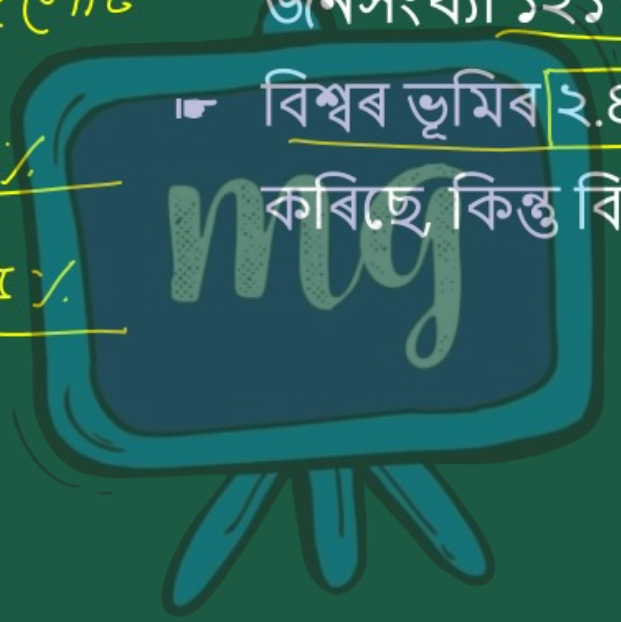

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

ভাৰতৰ জনসংখ্যা বিতৰণ —

- উত্তৰ প্রদেশ : ২০১১ চনৰ লোকপিয়ল অনুসৰি সর্বাধিক জনসংখ্যা ১৯.৯ কোটি।
- লক্ষদ্বীপ : সর্বনিম্ন জনসংখ্যা ৬৪,৪২৯ জন।

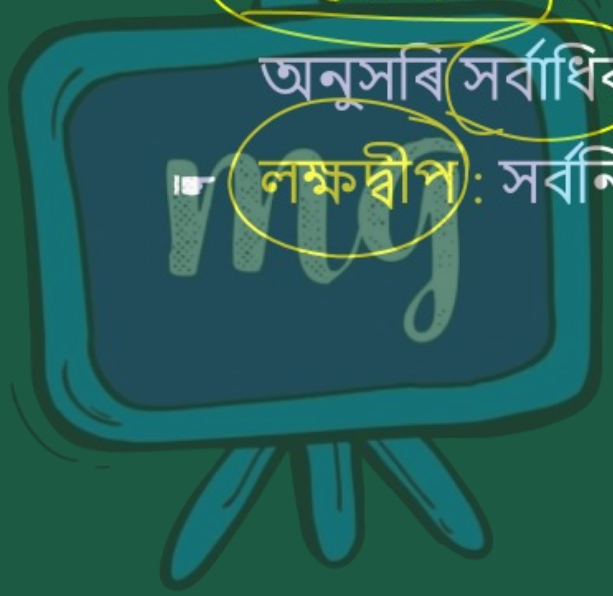

সমগ্র শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

৩ কোটি ১২ লাখ

সর্বাধিক – নগাঁও

সর্বনিম্ন – ডিমা হাচাও

অসম —

- জনসংখ্যা প্রায় ৩ কোটি ১২ লাখ
- ২৮ লাখ আৰু ২৬ হাজাৰ জনসংখ্যাৰে সর্বাধিক জনবসতিপূর্ণ জিলা হোৱা নগাঁও।
- ধুবুৰীঃ ১৯ লাখ আৰু ৪৮ হাজাৰ জনসংখ্যাৰে দ্বিতীয় সর্বাধিক জনবসতিপূর্ণ জিলা।
- ডিমা হাছাও সর্বনিম্ন জনবসতিপূর্ণ জিলা ২, ১৩,৫২৯ জন।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

২০১১ চনৰ লোকপিয়ল মতে ভাৰত তথা অসমৰ কিছু জনসাংখ্যিক তথ্য:

- জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব (প্ৰতি বৰ্গকিলোমিটাৰত জনসংখ্যা): ৩৮২ জন।
- আটাইতকৈ বেছি জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব থকা ৰাজ্য হ'ল পশ্চিমবংগ (১০২৯) আৰু সৰ্বনিম্ন ঘনত্ব থকা ৰাজ্য হ'ল অৰুণাচল প্ৰদেশ (১৭)।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- দশকটোত (২০০১-২০১১) জনসংখ্যাৰ বৃদ্ধি (Decadal growth)ৰ হাৰ হৈছে ১৭.৬৪ শতাংশ।
- লিংগ অনুপাত (প্ৰতি হাজাৰ পুৰুষৰ বিপৰীতে মহিলাৰ সংখ্যা) ৯৪০।
- দেশৰ ৰাজ্যসমূহৰ ভিতৰত কেৰেলাত লিংগ অনুপাত সৰ্বাধিক (১০৮৪) আৰু হাৰিয়ানাত লিংগ অনুপাত সৰ্বনিম্ন (৮৭৭)।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

জনসংখ্যা বৃদ্ধির হার →

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

২০১১ চনৰ →

অসমৰ কিছু জনসাংখ্যিক তথ্য —

অসমৰ
↓
৩৯৭ জন

1. অসমৰ জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব হৈছে ৩৯৭ জন।
   - অসমৰ জনসংখ্যা ঘনত্ব দেশৰ জনসংখ্যাৰ ঘনত্বতকৈ বেছি।
   - অসমৰ কামৰূপ মহানগৰ জিলাত জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব সর্বাধিক (২০১০)।
   - দ্বিতীয় জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব বেছি থকা জিলা হ'ল ধুবুৰী (১১৭১)।
   - সর্বনিম্ন জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব থকা ৰাজ্য হ'ল ডিমা হাচাও (৪৪)।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

২০০১-২০১১
↓
১৫.৩৫%

২০০১-১১

2. দশকটোত জনসংখ্যাৰ বৃদ্ধিৰ হাৰ হ'ল ১৫.৩৫ শতাংশ।

- এই হাৰ ধুবুৰী জিলাত সর্বাধিক (২৪.৪ শতাংশ) আৰু কোকৰাঝাৰত সর্বনিম্ন (৫.১৯)।

ধুবুৰী – ২৪.৪%
কোকৰাঝাৰ – ৫.২৯%

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

৯৫৪

মৰিগাঁও- ৯৭৪

কামৰূপ মহানগৰ - ৯২২

3. অসমৰ লিংগ অনুপাত হৈছে ৯৫৪।

- ই এক শুভ লক্ষণ। কাৰণ এই অনুপাত সৰ্বভাৰতীয় অনুপাততকৈ বেছি।
- মৰিগাঁও জিলাত লিংগ অনুপাত আটাইতকৈ বেছি (৯৭৪) আৰু কামৰূপ মহানগৰত আটাইতকৈ কম (৯২২)।

অসম তথা ভাৰতৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ মূল কাৰণসমূহৰ ভিতৰত তলৰ কাৰণবোৰ উল্লেখযোগ্য —

১। উচ্চ জন্ম হাৰ।

২। নিৰক্ষৰতা।

৩। দৰিদ্ৰতা।

৪। সামাজিক অজ্ঞতা।

৫। জনসংখ্যা শিক্ষাৰ অভাৱ।

সমগ্র শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

জন-প্রব্রজন

- অসমৰ ক্ষেত্রত বহিঃ ৰাজ্য আৰু ৰাষ্ট্রৰ পৰা অহা প্রব্রজনে জনসংখ্যাৰ সমস্যাটোক অধিক জটিল কৰি তুলিছে।
- বিশেষকৈ চুবুৰীয়া ৰাষ্ট্র বাংলাদেশ আৰু নেপালৰ পৰা হোৱা অবৈধ অনুপ্রবেশে অসমৰ জনগাঁথনিত বিৰূপ প্রভাৱ পেলাইছে।

নিবনুৱা সমস্যা
(Problem of Unemployment)

- সাধাৰণতে নিবনুৱা শব্দটোৱে কৰ্মহীনতাক বুজায়।
- যিসকল লোকে কাম কৰাৰ কোনো সুযোগ নাপায় তেওঁলোকক নিবনুৱা বুলি কোৱা হয়।

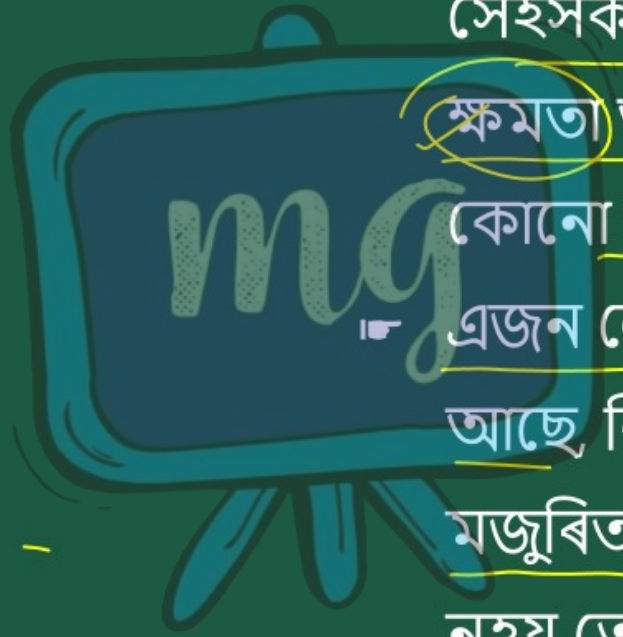

- কিন্তু অৰ্থনীতিত নিবনুৱা বুলি ক'লে সেইসকলক বুজায় যাৰ কাম কৰাৰ ক্ষমতা আৰু ইচ্ছা আছে, কিন্তু কোনো উপযুক্ত সংস্থাপন নাপায়।
- এজন লোকৰ কৰ্ম কৰাৰ ক্ষমতা আছে, কিন্তু তেওঁ যদি চলিত মজুৰিত কাম কৰাৰ বাবে ইচ্ছুক নহয় তেন্তে তেওঁক নিবনুৱা বুলি ক'ব নোৱাৰি।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

1. নিবনুৱাৰ প্ৰকাৰ (Types of Unemployment)

☛ নিবনুৱা সাধাৰণতে দুই প্ৰকাৰ —

(ক) গ্ৰাম্য নিবনুৱা

(খ) চহৰীয়া নিবনুৱা

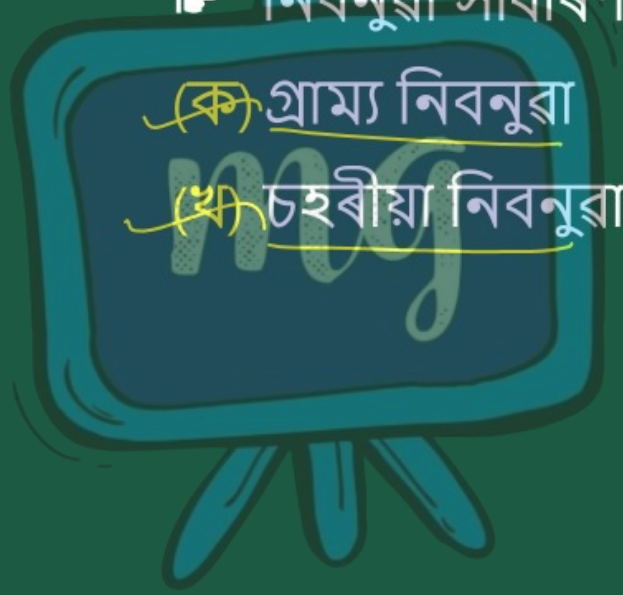

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

(ক) গ্ৰাম্য নিবনুৱা (Rural unemployment)

☛ গ্ৰাম্য নিবনুৱা দুই শ্ৰেণীৰ —

a. ঋতুজ নিবনুৱা

b. ছদ্মবেশী বা প্ৰচ্ছন্ন নিবনুৱা

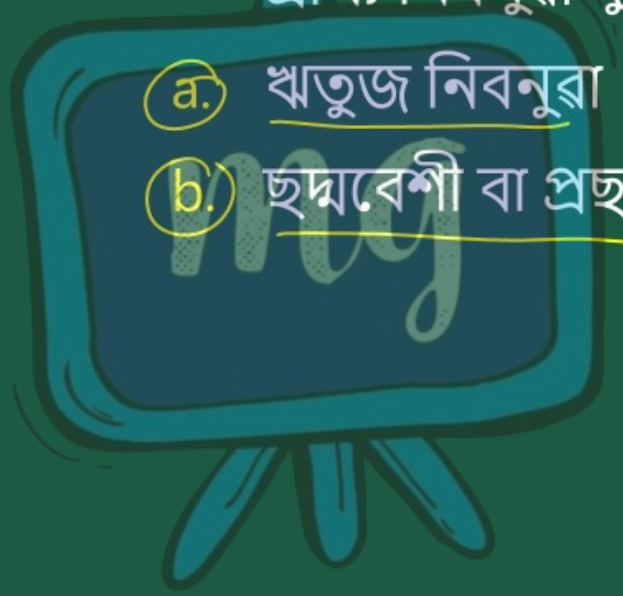

a. ঋতুজ নিবনুৱা —

- ঋতুজ নিবনুৱা সকল বছৰৰ এটা সময়ৰ বাবেহে বনুৱা, বাকী সময়ত তেওঁলোক নিবনুৱা হয়।
- *উদাহৰণস্বৰূপে* কৃষিকার্যত জড়িত লোকসকল ঋতুজ নিবনুৱা।

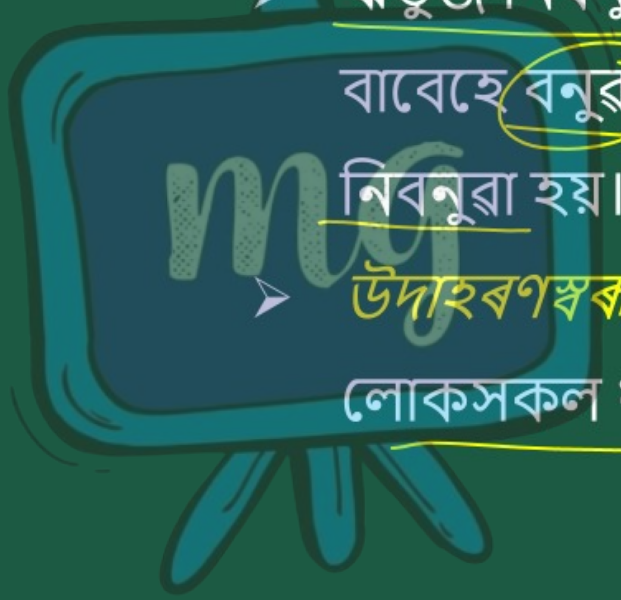

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

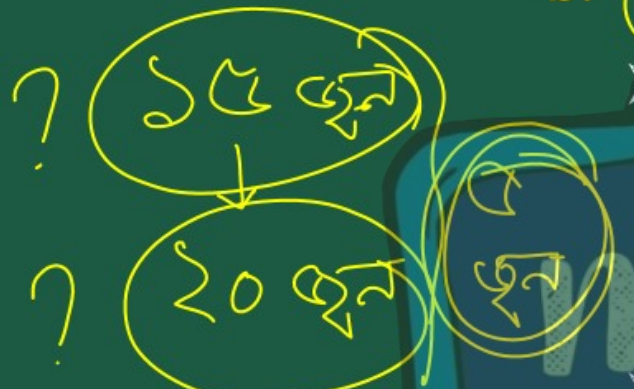

b. ছদ্মবেশী বা প্ৰছন্ন নিবনুৱা —

- ছদ্মবেশী বা প্ৰছন্ন নিবনুৱা সকল দেখাত বনুৱা হয়। কিন্তু তেওঁলোকৰ মুঠ উৎপাদনত অলপো ভূমিকা নাথাকে।
- *উদাহৰণস্বৰূপে* এটা কাম যদি দুজন মানুহে কৰিব পাৰে, তাত যদি পাঁচজন লোকক নিযুক্ত কৰা হয় তেন্তে ওপৰঞ্চি তিনিজন লোকক ছদ্মবেশী নিবনুৱা বুলি কোৱা হয়।

(খ) চহৰীয়া নিবনুৱা

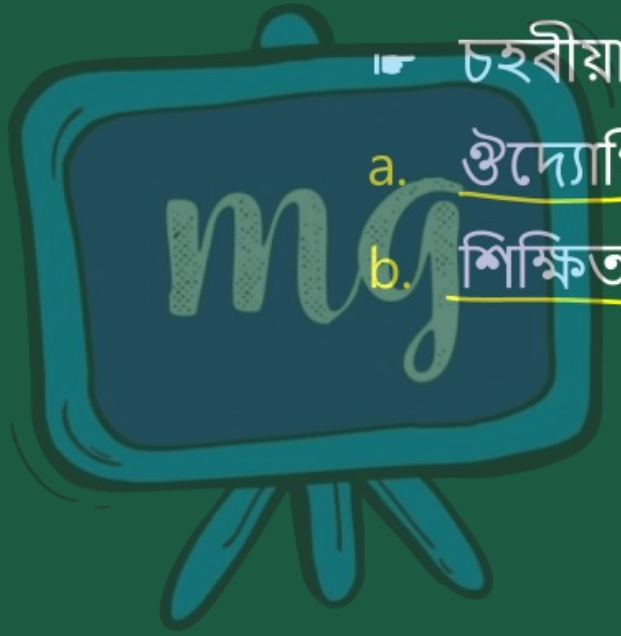

- চহৰীয়া নিবনুৱাও দুই প্ৰকাৰৰ —

a. ঔদ্যোগিক নিবনুৱা

b. শিক্ষিত নিবনুৱা

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

a. ঔদ্যোগিক নিবনুৱা —

- চহৰৰ ঔদ্যোগিক খণ্ডত যিসকল লোকে কর্মসংস্থাপনৰ সুবিধা লাভ নকৰে তেওঁলোকক ঔদ্যোগিক নিবনুৱা বুলি কোৱা হয়।

সমগ্র শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

b. শিক্ষিত নিবনুৱা —

- আনহাতে উপযুক্ত শিক্ষাগত অর্হতা থকা স্বত্ত্বেও যেতিয়া কোনো লোকে কর্মসংস্থাপনৰ সুবিধা লাভ নকৰে তেওঁলোকক শিক্ষিত নিবনুৱা বুলি কোৱা হয়।

মূল্যায়ন

1 কৃষিকার্যত জড়িত লোকসকলক ..... নিবনুৱা বোলা হয় ।

মূল্যায়ন

2 বিশ্বৰ ভিতৰতে কিমান শতাংশ জনসংখ্যা ভাৰতে দখল কৰিছে -

A ১৭.৫ শতাংশ

B ১৮.৫ শতাংশ

C ১৯.৫ শতাংশ

D ২০.৫ শতাংশ